

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY I.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 23.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada d: les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, á fer lleys y á judicar, cada húa a casa seva, que prou hi té que fer pera enténdreshi. Els empleats de la terra y poch, actius y inteligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obradors d' avensos de la ciencia y planter de filosofhs y juristas. A fora la ensopida rutina.—Intimament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y cosums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles els corredors engins moderns, trayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aigues de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent engins del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill legitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar las vellas poblacions historicas de populosas y amplias ciutats, modernas.—Ports oberts als productes de tots lloch; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil á la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volém deixar á nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Per obtenirho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.—LUIS DOMENECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Tortosa al mes. . . . . 0'50
 Fora semestre. . . . . 3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 14 Juny de 1903.

La Redacció no fa seus los conceptes ni continguts dels articles firmats ó copiats.

SANTORAL

Diumenge 14, Il. S. Basili lo Magn b. y dr.—Jubileu en S. Basili.—Dilluns 15, Sts. Vito, Modest y Crescencia mrs.—Dimars 16, Sts. Francisco de Regis cf., Quirse y Julita mrs.—Dimecres 17, Sts. Manel, Sabel é Ismael mrs.—Dijous 18, Sts. March y Marcellá mrs. y s. Amando.—Divendres 19, Lo Dulcíssim Cor de Jesus, Sta. Juliana de Falconeris vg. y sts. Gervasi y Protasi, mrs.—Dissapte 20, S. Silveri Papa mr.

La cooperació a Catalunya

La campanya agitadora fa temps empresa per certs vividors va seguint son natural curs. Los meetings succeeixen als meetings, y en tots ells s' emplea lo mateix llenguatge; res de proposar medis pera conjurar los conflictes econòmichs plantejats; res de tractar de la millora del obrer, sino violentes excitacions á la vaga y frases atiadores d' odís. D' aquí que la massa treballadora estigui per complet desorientada y busqui lo seu benestar per viarany que á la curta ó á la llarga no poden menys que portar á la ruina, no sols als patronos, sino també á ella.

A la nostra terra l' obrer no ha sabut comprendre la seva situació, no ha sabut veure que no li convenia afiliarse en cap partit polítich que no podia malgastar forses en altres llyutes, donq las necessita totas pera esmersarlas en son profit, en son millorament moral y material; per aixó ha descuidat l' associació y si l' ha feta ha sigut en forma de societat de resistencia; may pera millorarse ell, sino pera fer la guerra al amo; si ha estalviat diners no ha sigut pera assegurar-se un bocí de pa cuan vell, ó pera l' cas d' una enfermetat, sino pera constituir las caixas de resistencia que li permetin sostenir per llarch temps una vaga. No s' ha cuidat d' edificar, sino

de destruir, vol aniquillar al patrono, pero sense pensar en lo que farà la dia en que haigi con seguit son objecte.

Per totas aquestas rahons l' associació obrera propiament dita s' ha desenrotllat migradament al costat de la seva similar estrangera, quina importancia podrà comprendre lo lector pels següents datos.

Número aproximad d' associacions obreras en 1902.

Alemania.	19.557
Austria.	7.616
Italia.	2.877
Dinamarca.	2.482
Suecia.	2.089
Beigica.	1.706
Russia.	1.399
Hungria.	1.328
Païssos-Baixos.	1.152

A Inglaterra el número de societats es grandíssim, contantsen solzament de caracter cooperatiu més de 1700, sent més de 2 millions los cooperadors y habent girat en 1901 per valor de 81 millions de lliures esterlines y obtingut un benefici líquit de més de 8 millions.

A Fransa les cooperatives de consum solzament, ascendeixen á 1500.

Algo, una sombra de tot aixó, existeix á Barcelona.

De las tres classes en que s' divideixen les cooperatives, de consum, de credit y de producció, solzament las primeras han arrelat en casa, se comensan á observar tendencias cap á las segonas y trigarem molt temps en poder tenir cooperatives de producció.

L' organizació productora de que gaudeixen alguns obrers inglesos, ó sigui l' unió del treball y del capital en unas mateixas mans, que tan brillants probas ha dat dels seus avensos en l' exposició anexa al Congrès Cooperatiu de Manchester, fa dos anys celebrat, tardará en hostatjarse entre nosaltres, degut principalment al estat de desmoralizació dels nostres treballadors.

Ab tot, més de 25 cooperatives de consum existeixen en lo plá de Barcelona, contantsen un centenar en tota Catalunya.

Hem de fer especial menció de la titulada «Cooperativa obrera catalana» fundada per elements catalanistas, y que á pesar del poch temps que conta, es de les més importants. Les 25 cooperatives de Barcelona han girat l' últim any per uns 2.000.000 de pessetas.

Les cooperatives de consum que existeixen en la capital catalana, son de dos classes. Unes se proposen vendre los productes als preus corrents, pero millorantlos per la calitat y exactitut del pes, repartint los beneficis obtinguts, de tant en tant; les altres venen los productes més baratos pero sense repartir dividendos.

Ab lo que he exposat s' haurá comprés que encara que Barcelona es centro d' agitacions societaries, no per aixó faltan en ella esperits serens que saben veure per ahont se té de buscar lo millorament del proletariat, y fan obra, que no sent tan enlluernadora com la dels falsos apostols de la democracia, es més fonda y ha de contribuir á que s' fassin sense conmocions los cambis socials que s' oviran per l' horitzó. Juny 1903.

J. M. Tallada.

Catalunya

Eixe es el titol d' una revista literaria que quinzenalment se publica en aquesta Ciutat de primers d' any ensá. Es una publicació que de cop va guanyarse les simpaties dels aimants de les bones lletres de la terra catalana. No crech que hi perdessin res de ferla conixer per la comarca tortosina, ans crech que hi guanyarien á la vegada lo bon gust literari y l' esperit regionaliste no gaire calent encare (per desgracia) á n' eixa terra, quina historia, quín dret, quín llenguatge, quina situació y costums condemnén severament l' indiferencia en que molts encara miren la nova idea.

Uns cuants joves plens d' entusiasme per les coses de la terra y especialment per la llengua catalana, cultiven en eixa revista sa literatura en lo que ofereix meritis de més relleu, y han conseguit en molt

poch temps posar sa publicació al cap d' avant de les publicacions similars.

Noms ben coneguts y de vells prestigis figuren barrejats entre altres desconeguts per novells, que sorprenen per la valia de ls escrits y composicions poétiques al peu dels quals apareixen, sorprenen y donen lloch á l' esperança al mateix temps, sino es que fassin pensar ja en la realitat de que la literatura catalana en algun dels seus aspectes, la poesia lirica per exemple, sigue mellor que la castellana.

No hi perdria res Tortosa (y quan dich Tortosa me refereixo al territori de son antich terme) de imitar aqueix moviment literari, procurant conservar lo que queda, fent renaxer lo antich y creant de nou en les seues manifestacions literaries, juridiques y científiques tot lo que tingue la marca tortosina.

Los darrers números de Catalunya son notabilíssims: en lo n.º IX hi ha les principals composicions premiades en los Jochs florals d' este any y en lo n.º X publica algunes poesies del gran poeta Anicet Pagés de Puig. Cal llegirlos tots ben arreu aquestos dos fascicles, pera no perdre res de bo y pera no desconixer belleses que, es ben segur, la historia de la poesia catalana guardará en molt bon lloch entre les més escullides de les seues produccions.

Joan Martí.

Barcelona.

A nostres diputats

Del discurs de la Corona s' en despren que l' Govern té en projecte el servey militar obligatori.

No ns faltaba més qu' aquesta de calamitat.

Ab el servey obligatori, quinas ventatjas obtindria l' poble? Al nostre entendre, cap, esposantse á patir majors humillacions que las d' avuy, porque dexaria sentirse aclaparadora y funesta ls influencia del diner, las diferencias de classes se posarian més de manifest carregant sempre el poble ab les feynas més pesadas y humillants dels quartels.

Es una injusticia obligar á tothom á exercir l' ofici de guerrero, se tinguin ó no apituts, obligant als obrers á deixar llurs oficis y fa-

milies, en perjudici casi sempre del seu provenir y en detriment de las casas de modesta posició.

Fins objectaràn alguns que l' servey actual de redempció es una gran indemnitat, perquè la penalitat de ser soldat sols cau damunt del que no pot disposar de tres cents duros pera redimirse.

Reconeixem que l' servey obligatori es menos injust que l' redimible, tal com s' usa actualment á Espanya; pero mentres no tinguém forsas per imposar el servey voluntari, es, al nostre entendre, fer una bona obra, treballar pera lograr la modificació de la forma de redempció, fentla més justa, més racional y més caritativa; fent que, l' gran de cada individu, sigui progressiu, es á dir, ab rahó directa de la fortuna de cada húa, lo qu' aumentaria l' número de redempcions y de consegüent els ingresos de l' Hisenda espanyola, que tanta falta li fan.

El sistema vigent de redempció, es precís reconixer qu' es forsa arbitrari y d' una lamentable desigualtat, ja que mentres pels favorescuts de la fortuna, tres cents duros els hi es una petitesa, en cambi en la majoria de familias representan un capital y tot una vida esmersada en economias y sacrificis.

A enderrocar aquest absurdo hi tenim obligació de contribuirhi tots y per aixó ns permetém cridar l' atenció de nostres diputats catalanistas sobre aquet punt, per si ho creuen necessari ferse seva l' idea, defensanta á las Corts, y veurer si poden lograr qu' es modifiqui, en el sentit que deixém exposat, l' actual ley de redempció militar.

Pera Catalunya seria funestíssim el plantejament del sistema de servey obligatori en temps de pau, perquè ns pendria ls cervells y brassos, qu' aquí no n tenim may prou pera produir.

Als catalans ens repugna que ls nostres fills vagin á adquirir habits de ganduleria y altres vicis pitjors; pera defensar la patria quan convingui, no necessitem instigacions oficials; bona prova de lo que dihem está en els recorts del Bruch y Girona y per aquet motiu, més qu' eíns de fer mal, volém empunyar las eíns del sant treball, pera constituir un poble fort aven-sat y rich.

(Del setmanari Llevor.)

Tot somiant

Un sabi no s'è anglès, alemany, o d'altra nacionalitat, pero no espanyol, perque sabi y espanyol fóra rara avís, ha calculat, *nada menos que per logaritmos*, com diria D.ª Emilia Pardo Bazán, a qui los *logaritmos* semblen cosa casi diabòlica que dintre de pòchs sigles, dat l'augment progressiu de població del món, no hi haurà en nostre planeta prou lloch pera cabrehi tots los habitants, y esdevindrà una lluyta per l'existència, en la que, com sempre, lo peix gros se menjarà al petit.

Aquesta notícia que llegí un d'aquets dias en havent dinat, me feu cavilar un bon xich, y com l'hora era ensopidora, lo cavilar me donà són, y las conseqüèncias de la notícia, que vaig comensar a treurer despert, vaig seguir trayentlas, primer endormiscat, y ben prompte adormit del tot.

Y vegi una gran gentada que á empentes y rodolons anava buscant aquelles parts del món, ahont hi havia encara algun pam de lloch per ocupar. Onadas de personas, portant la casa al coll, com los cargols, se dirigian cap als deserts del Africa, á las estepas de la Siberia, ó á las glassadas regions d'aprop los póls. Ben prompte estigui tot aixó també ocupat, y allavors los governs,

cia internacional, determinaren, després de calculs minuciosos, que á cada persona no li corresponian més que 475 centímetres quadrats de la total superficie del planeta, y que cada hu s'atengués á n' aquet espay, y no fos gosat á pèndren gens dels altres sense consentiment del dueño. Y allavors si que 's veieren escenas que 'm feren entendre y esgarrifar! Hi hagueren mares que s'estretiren fins á no poder respirar, per deixar una mica d'aixample ahont poguessen jugarhi ab més plaher los filllets del seu cor. Y hi hagueren pares que esclafaren als seus fills ab lo pes del seu cos, tot estirat á terra per dormir ab més comoditat.

Los comerciants no deixaren d'aprofitarse, negociant ab lo lloch que 'ls pertocava y venetne trossets que 'ls feyan pagar á una borratxada de mils. Ben prompte s'establí, en una gran plassa de 7 metres quadrats, una *Bolsa*, ahont diariament se cotissava lo milímetre quadrat, pres per unitat de mida, y hi hagué subjecte que guanyá ab especulacions ilegals tal cantitat de diner que li causá la mort, donq lo lloch que ocupava lo seu capital li mancava a n' ell, y morí soterrat baix del munt d'or y argent que tant li havia costat de guanyar.

Los richs al principi estigueren una mica amples, comprant

forma millimetres quadrats, y cauá l'admiració del mon veurer á Vandervilt y a la seva familia ocupant un espay de tres metres per cap. Però ben aviat, no 's respectaren *las fronteras*, y qui tingué més punys, tingué més lloch. Y per fi, no hi valgueren ni 'ls diners ni la forsa. La humanitat anava creixent, creixent... y no hi hagué altre remey que enfilarse uns a sobre dels altres formant uns elevadíssims castells com los dels xiquets de Valls, los que, perdent l'equilibri, anavan a caurer sobre 'ls infelissos de baix aplanantlos com a neulas. Y així sigué com a sobre meu s'estimba un castell dels mes enayrats, y un home groixut que pesava ben bé 100 kilos me caigué damunt la caixa del pit, y m' ofegava, m' ofegava... fins que... me vaig despertar.

Y 'm trobí que 'ls meus noys, que se 'n anavan á estudi, s'havien penjat al meu coll per pe-tonejarme y estrenyian de tal modo que no 'm deixavan respirar.

Y jo; al tornar los petons á la meva descendencia, excessivament nombrosa, no vaig pogué per menys de pensar que si 'ls calculs del sabi anglés ó alemany, y las conseqüèncias que 'n vaig traure tot somiant no son encara veritat... poden ben bé arribar á serho.

Gran.

NOTICIES

En Mella no es tan sols un profund pensador y orador eminent, sino que com diu «La comarca de Lleyda» té un altra condició que 'ns el fa altament simpáti.

«Es radical, enérgich, enemich de componendes, aborreix los termes mitjos, y les masses neutres, pera quines tingué llamps de maledicció; sent respecte pera tots los radicalismes, y odi pera tots los eclecticismes doctrinaris; es tot un carácter.

No sab dir sino alló que sent, ni sab adorar sino lo que apassionadament estima; fort com lo roure, pot rompres com lo cer, may doblegarse com lo jonch.

Nosaltres ens complayém en poguer fer constar l'afinitat que té l Sr. Mella ab les Bases de Manresa.»

Un altra cosa hem de fer notar y es la nota regionalista que per tot arreu pregona, fentla coneixer als que de nom sols coneixian los Fueros.

Roma.— Un periódich romá recull el rumor referent a la probabilitat que té l cardenal catalá Vives de ser nomenat Papa quan morí Lleó XIII.

No obstant, se considera aqueix rumor faltat de fonament.

Recordém a nostres lectors que en aquet mes acaba el periodo voluntari pera adquirir las cédulas personals corresponents al corrent any natural.

A Manresa ha tingut lloch aqueixa setmana lo Congrés Agrícola Catalá al que hi han assistit totas las Entitats agricolas y elements de valia de Catalunya (menys la *Cámara Agrícola* de Tortosa) habeetse pres importants acorts, merexent per part del Estat se li concedís un camp de experièncias agricolas, noticia que fou trasmesa per l'Estat al diputat regionalista per Manresa, nostre distinguit amic en Leonci Soler y March.

S'acorda que lo proper Congrés Agrícola se fassi á Vendrell. L'ápat donat pel Gremi d'agricultors als congresistas fou servit conforme lo *menú* que estava redactat en catalá y compost de plats á la catalana.

Devant del President de la República del Estats Units, del Cardenal Gibbons, varis Bisbes y molts doctors catòlics y protés-tants, lo Rt. P. Villalonga, jesuítia fill de Burriana va sostenir 200 conclusions que compendiaban tota la Teologia catòlica, en lo certamen de Teologia que tingué lloch en la Universitat de S. Lluís (Luisania) un dels primers centros de cultura del mon, celebrat ab motiu de la exposició universal que ha tingut lloch ultimament en dits Estats.

Lo diumenje dia 21, en la vehina arrabal del Jesús, se celebraran las acostumadas festas dedicadas al Sagrat Cor de Jesus, á las que hi assistirá nostre Prelat repartintla Comunió á las 6 y 12 del demati.

A las 9 hi haurá missa solemne essent lo celebrant lo Sr. Canonje Secretari de *Camara* D. Ramon Tedó, fent lo panegirich lo R. P. Joseph Carrera S. I. y á las 5 surtirá la professó y á son retorn á la Iglesia tindrà lloch l'acte de consagrássio al Sagrat Cor de Jesus.

Pedregada

Cullitas perdudas.

Lo dia 8 al mitj-dia va descarregar sobre 'ls pobles de la Conca de Barbat una pluja abundant seguida d'una forta pedregada, que va cubrir los camps ab una capa de cinquanta centímetres de gruix.

Han quedat perdudas las cullitas de grá y malmesas las vinyas.

Cabalment á primers d'any se feren novas plantacions, que ja havian comensat á donar fruyt.

La comarca ha sofert perjudicis incalculables, amenassant als pobres pagesos ab una miseria espantosa.

Per iniciativa de la secció agrícola de la Associació Catalánista de Montblanch se prepará una enérgica exposició pera lograr del Govern que envihi auxilis, que justifica y reclama ya desgraciada situació de la comarca exigeix.

La Unió Catalanista

á Folguerolas.

L'Ajuntament de Folguerolas, poble nadiu de Mossén Cinto, convidá á la Unió Catalanista als sufragis de cap d'any, que pera l'etern descans de l'ánima de nostre poeta Mossén Jacinto Verdager se celebraren lo dimecres á dos quarts d'onze del mati á la Iglesia parroquial de dit poble.

La Junta Permanent acceptá ab agrahiment la invitació y

assistí en corporació á dita sufragis pera rendir nou tribut á la memoria de nostre genial Vordaguer.

En los examens que recentment han celebrat al Institut de Tarragona los alumnes del Col·legi de Sant Lluís Gonzaga d'aquesta ciutat, han obtingut:

Sobresalients.	39
Notables.	57
Aprobats.	89
Suspensos.	1

Felicitém coralment per aquet brillant resultat als professors y alumnes de tan distingit centre d'ensenyansa.

Lo nostre paysá y colaborador l'advocat D. Joan Martí y Miralles, ha sigut elegit vocal censor de la Junta Directiva de la Academia de Jurisprudencia y L·legislació de Barcelona, en la darrera renovació de carrecs fet en aquella important Corporació, havent obtingut la totalitat de vots dels electors.

Lo felicitem per tan honrosa distinció.

Al objecte de portar á la practica lo pensament del Rdm. Cardenal Sancha benefic fa poch per lo Pare Sant, demá dilluns dia 15, se reuniran en lo Palau del senyo Bisbe algunas personalitats, a fi de pendre determinacions referents á la constitució de una lliga pera la defensa dels interesos Catòlics.

Entre las proposicions presentadas en lo Congrès agricol de Manresa, figura una moció en que segons nostras noticias se demana l'establiment dels Registres fiscals de la riqueza rústica en las provincias catalanas, conforme a lo fet en altres regions d'Espanya.

Lo injustos que resultan los actuals repartos de contribucions pera 'ls agricultors, fa esperar que aquesta idea haurá tingut éxit en lo Congrès agricol y s'hauran acordat midas practicas pera ser atesas per lo Govern las conclusions que determinin y se cambihi d'una vegada la forma d'aquesta contribució territorial que s'ha fet odiosa per lo vexatoria que resulta pera l'infelís contribuyent de bona fe.

La revista ilustrada de Barcelona anomenada «*Hojas Selectas*» publica un ben acabat estudi del eclipse total de sol que tindrà lloch lo dia 30 d'Agost de 1905, original del eminent y sabi astroloch nostre paísá D. Joseph J. Landerer.

Va il·lustrat lo treball ab un mapa d'Espanya, en el que apareix graficament senyalat lo cono de sombra dins del que ocuparà nostra comarca la posició més ventajosa.

Dita revista publica ademés un retrato del sabi ilustre y un tribut de respetuosa admiració á sa persona, en forma de nota, en que la Redacció fa memoria de sos més importants treballs científics.

La mateixa revista porta un gravat del Frontó de la Biblioteca y Museo nacional de Madrid y altres de diferents detalls del edifici, tots ells obra del nostre paísá lo eximí escultor Agustí Querol.

El rey farà un viatge per la costa del Mediterradi visitant varias ports entre ells el de Barcelona sortin lo dia 18 de Madrid.

A Servia han fet la revolució comensant per dalt que diria Maura doncs han asesinát al Rey Reyna y Ministres posanto tot nou, l'acosa s'ha fet á pas d'automovil, ab un parell d'horas ha quedat tot arreglat.

Segons nota que 'ns ha donat l'Alcaldia s'ha recaudat del dia 8 al 12 per consums y arbitrís. 2994'55. pts.

Ab gust publicarem tota los datos que sens facilitin referens á la marcha administrativa dels interessos comunals.

La «*Sucursal de abonos quimichs y primeras materias*» establerta en lo carre de San Roch d'eixa ciutat 'ns demana fem publich que no ha autorisat á dingú pera la venta dels seus productes donq se ha enterat que hi hagut qui dihense representant de dita Sucursal (cuals productes estan molt acreditats), á explotat al publich fentlos pagá quatre y cinch pesetas de mes per sach, donq aqueix any la Sucursal los dona mes barato que los anys anteriors.

El Govern ha concedit al Grémio d'Agricultors de Manresa, l'establiment d'un camp d'experièncias agricolas.

«Cuan será que podrem dirho de Tortosa?»

S'ha fet ja cárrech de la direcció de *La Renaixensa*, nostre amic en Joaquim Botet y Sisó, á qui desitjem un bon acert en sa nova tasca.

L'Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro ab la cooperació d'altres societats, ha organisat un concurs hípic internacional y altrás festas que tenen lloch á Barcelona del 5 al 15 del present mes de juny, en las que lo nostre amic, Ex. Sr. don Diego de León ha obtingut ya dos premis.

Molt en breu la Direcció general d'Obras públicas, ordenará, d'acort ab lo Consell d'Estat, la tasació de las obras del ferro-carril de Valdezafán ja construidas, pera procedir desseguida á la liquidació, y anunciar la subasta de la linea de Alcañiz á Tortosa.

Aquets ultims dias han caigut fortas raixadas, favorint molt la florida de les oliveres, que 's presenta molt abundant, y que al igual que 'ls garrofers, prometen donar una bona cullita.

No de totas las partidas podem dir lo mateix, puig en algunas d'elles ademés d'aygua csigüé pedra y á la de Campredó caigueren ademés quatre llams; si be que sortosament no feren cap desgracia.

Aquestas plujas, que sembla han sigut generals, han fet que el riu baixes mes gros que de costum, habentse tingut que pará el pas de la barcaça ó siga el pas de carros.

Habem rebut un bonich y complet catálech ilustrat de objectes pera fotografos y aficionats, del *Cósmos Fotográfico*, establiment d'els Srs. Fernandez y Carbonell, ultimament obert á Barcelona en la Rambla de Canaletas n.º 1.

Acompaña al catálech una breu

ressenya dels coneixements indispensables per als aficionats y principiants.

Ha sigut nomenat de R. O. Alcalde de Tortosa el regidor don Ignaci de Ramon.

Il·lustració catalana

Ab aquest títol acaba de reparar-se la notable publicació que, dirigida per en Francesch Matheu, se publicava anys enrera ab veritable goig de tots els aimants de las nostras arts y de las nostras lletres.

Aquesta reparació constitueix un veritable aconteixement, puig de molt temps se notava en el ram de la premsa catalanista, el buit que vé a omplir.

Del éxit de la «Il·lustració», en son garantia els treballs artístichs y literaris que conté, la pulcritud ab que está fet el tiratge y el bon gust que han presidit la confecció del primer número.

Tant els treballs de redacció com els de compaginació, aixís com la part material, son veritablement notables, constituint els primers una excelent tria de interessants treballs y la segona, encomanada a la casa Thomas, una bella mostra del extraordinari avens a que han arribat a Catalunya las arts industrials.

El sumari d' aquest primer número és com segueix.

Text.—Salutació.—Crònica, per W. Corolèu.—Don Anicet de Pagés de Puig.—«Milloria» y «Cor fidel», poesias d' aquest malaguanat autor.—Don Marián Vayreda (nota necrológica).—«La punyalada», primer capítol de la novela de Marián Vayreda, que anirà sortint a las planas de «Il·lustració».—«Conformitat», per Víctor Catalá.—«L' Hotel Terminus», per T. Pujol y Brull.—«Del Montseny» (poesia), per Joan Maragall.—Revista: «Moviment catalanista», per M. y B.; «Bellas Arts», per B. Teatres, per M.

y G.; Sport, per E.; Libres rebuts, per X.—Secció de Escachs.

Il·lustració:—Poblet: Entrega de la bandera de las donas catalanas a la Unió, per J. Pahissa.—Anicet de Pagés (retrat).—D. Marián Vayreda, dibuix de Ramón Casas.—La bandera de las donas catalanas.—La punyalada, il·lustració de Berga y Roig.—Estudi, escultura de Reynes. Don Lluís Domènech y Montaner, D. Albert Rusiñol, don Leoncí Soler y March, don Trinitat Rius y Torres y don Francisco Albó y Martí, diputats catalanistas.—Paisatge, dibuix de Joseph Masriera.—La bruixa, quadro de Tamburini.—L' Hotel Terminus, dirigit per l' arquitecte senyor Puig y Cadafalch. Menjador del Hotel Terminus.

El precedent sumari parla ab prou eloqüencia pera que 'ns pugem estalviar de fer més elogis de la nova publicació, a la que tornem el salut desitjantli molts anys de vida pera bé del art, de las lletres y de las aspiracions de Catalunya.

Copiem del «Camp de Tarragona»:

A un estimat company nostre li fou robat un preciós rellotje d' or meates estava esperant a l' Orfeó Catalá, dins de la sala de tercera classe de l' estació de Fransa a Tarragona.

Per cert que a l' apressarse 'l nostre amic a posarho en coneixement del quefe de policia, aquest ab una falta d' atenció que no haurá après segurament en terra catalana, li contestá fent brometa:

—Habrà sido algún orfeonista!

Aquesta contesta ofensiva y impropia d' una autoritat, la despreciam com a catalán y com a entusiasta de l' Orfeó; y no duptem que 's degué convertir en remordiment pera 'l mateix quefe, quan tingué noticia de que mentres ell vigilava als orfeonistas, los lladres havían saquejat lo pis del co-

negut farmacèutich Sr. Casas. Compadelxém 'de tot cor a las victimas de l' imprevisió de nostra policia.

Del mateix Setmanari: S' estant fent treballs pera organisar en aquesta ciutat un «Orfeó», haventse ja inscrit a l' efecte bon número de senyoretas.

Molt nos plauria que l' idea arribés a realisar-se, puig lo cultiu de la música es una de las cosas que més contribueix a enaldir la cultura y 'ls bons sentiments del poble.

Sobre postals

En contestació a las queixas formuladas contra l' Administració de Correus per lo que 's refereix al servey de tarjetas postals, se 'ns fa notar que las tarjetas postals procedents del estranger se consideran com cartas, ab arreglo al article 15 del párrafo 7 del Reglament pera l' execució del conveni de Washington, quan no s' ajustan a las indicacions prescriptas en el mateix per portar sagell de franqueig en el revers o doblat sobre las duas caras; excedir de las dimensions de 9 per 14 centímetres; portar algún objecte adherit, o tenir al anvers altra indicació que dita direcció y el nom y senyas del remitent.

Además las tarjetas postals no poden considerarse com impresos encara que no portin més que la firma del remitent, y en las que hagin sigut borradas las paraulas «Tarjeta Postal» y no tinguin notas il·licitas, el sagell deurá posarse al anvers, donchs de lo contrari no se 'ls hi donará curs.

Ab tot, no obstant el conveni de Washington, sembla que l' Administració vol observar un criteri ampli.

Dimecres prop-passat cumplirá un any de la mort de Mossén Cin-

to, d' aquella gran figura, que com mes vá, mes s' ageganta, d' aquell poeta que s' aixeca dominador en nostre clóss Intellectual y es ja per sempre més preubat joyell de la literatura universal. La gratitud nos obliga, sobre tot en tal diada, a rememorar al geni que contribuí més que ningú a fer ovirar al mon la moderna florida de nostra poesia, mostrant aixís als estranys nostras ansias de justicia, presentant als adormits de casa la valua de nostra parla y desvetllant l' amor de patria atudit per incomprendibles rutinas.

Están casi enlestides les óbres de construcció de la tomba en que serán enterrades definitivament a Barcelona, les despules del immortal cantor del «Canigó» y «L' Atlántida», Mossén Cinto Verdagué.

S' ha enfondit més la cova formada dins de la róca en que té de descansar el cadávre embalsamat de Mossén Cinto, y s' están arreglant jardins als costats de la metxa.

En les eleccions de cárrechs del Ateneu Barcelonés ha triomphat per complert la candidatura formada per elements catalanistes.

Roma.—Persona autorizada, ha dit que aviat s' arribará a un acord entre Espanya y el Vaticá sobre la questió de la reforma del Concordat.

Espanya té 46 diócessis y 9 arxidiócessis, de las quals, en la darre-ra nota, va demanar la supressió gradual de dos arxidiócessis y deu diócessis.

Las arxidiócessis son las de Tarragona y Granada.

El Vaticá accepta la supressió de sis diócessis, y s' afirma que 'l Govern espanyol s' accontentará, avuy pera avuy, ab aquesta solució.

Encara está en discussió lo referent a la situació jurídica de las ordres religiosas, a Espanya; però 's creu que aviat s' arribará també a un acord complet en aquest punt.

En virtut de contracte, l' antiga *Fonda Barcelonesa* de D. Jaume Carreras, ha passat a ésser propietat del intelligent gerent de la mateixa nostre estimat amic D. Joan Castellá, que, al ensemps que 's proposa millorar lo servey, vol també introduhir reformes en l' interior del establiment, al objecte de dotarlo de totes aquelles condicions tan necessaries en la vida moderna dels hotels.

Felicitem al nou propietari y li desitjem moltíssimes prosperitats.

HOTEL
TERMINUS
282. ARAGO 282.
devant del baixador de Paseig de Gracia y aprop dels tranvías.
BARCELONA

—

Gran confort y gust artístich en totes las dependencias:

RESTAURANT Y COLMADO
á disposició dels viatgers que hagin de marxar ó arribin en els trens que á cada moment passen al baixador.

Gonzales, Obispo de Córdoba, Reyno de Castilla, soldado del Castillo de S. Felipe de Oran, desde su presidio se yba á Francia á curar de mal de lamparones, que tenia en grande abundancia en el cuello. En el camino le dijeron como en la Ciudad de Tortosa abria una Santa, llamada Candia, la cual curaba de aquel mal. Oydo esto se vino derecho á esta Ciudad, y estuvo en ella un mes y medio, acudiendo cada dia á la Capilla de la Santa, y ungiendose el cuello con azeite de una de las lámparas de su Capilla curó, el cual hizo esta relación delante del D. Iusepe Simon, Arcediano de Culla desta Iglesia, y Vicario General del señor Obispo, como consta por el auto recibido por Iuan Martín, Escribano del Reverendo Cabildo, en 30 de Abril, año 1625.

Destá gloriosa Santa se haze fiesta en 22. de Octubre con mucha solemnidad, y á la tarde llevan la Santa cabeça en una solemne procesión por las calles de la Ciudad, y por verla, acuden muchos forasteros cada año. En la noche se enzienden luces y fuegos, y una Cofradia que ay desta gloriosa Santa se regozija con bayles y danças dos, ó tres dias para alegrar mas la fiesta.

De Santa Córdula, dicen los Historiadores que es una de las onze mil Virgenes, y que aunque no murió el mismo dia que las demás, por aberse escondido en un rincón del navio, al otro dia salió, y se presentó delante del Iuez para el martyrio, confessando á Iesu Christo, y assi la degollaron. No se hazia mención della antiguamente, y un dia se apareció á una reclusa, y dijole: que hiciese particular fiesta della el otro dia despues de las Virgenes, y por esso la Iglesia Catedral de Tortosa, que tiene sus sagradas Reliquias, reza della, y de Santa Candia en 22. de Octubre, como se ha dicho, y haze Dios por su intercessión muchos milagros en sus devotos.

El Padre Maestro Fray Blas Verú Catedrático, que fué del Real Colegio desta Ciudad, en un libro que hizo de las aguas potables de nuestra Señora del Avellá, á la postre haze un tratado muy doto destas dos Santas, y en particular escribe un milagro, que la gloriosa Santa Candia hizo

CAPÍTULO TREZE

De Santa Candia, y de Santa Córdula, Patronas de la Ciudad de Tortosa, con los milagros que Dios nuestro Señor ha obrado por intercesion destas Santas.

DESPUES de haber tratado de las grandezas de la Catedral, y de sus Reliquias me parece será razón hazer mención, y capitulo aparte. De las gloriosas Santas Candia, y Córdula, Patronas desta Ciudad. En el Claustro de la Seu ay una Capilla capacissima con otra menor dentro della, en cuyo Altar se forma un Nicho decentemente adornado, donde está la Reliquia de Santa Candia con muchas lámparas de plata, que continuamente arden. En el armario de la sacristia está el medio cuerpo de S. Córdula, en el cual está la testa desta gloriosa S. No tiene Capilla á parte como S. Candia, la causa, es, porque á las fiestas solenes la ponen en el Altar mayor, y este le sirve de Capilla. La historia de como goza esta Ciudad estas santas Reliquias es del Breviario antiguo como se sigue.

Despues que la gloriosa Virgen y martyr Santa Ursola con su santa compañía padeció martyrio en Colonia, divulgasse entre los Christianos la devoción de las Santas Virgenes, de tal suerte, que muchas Iglesias procuraron tener de

Moreso

GRAN BOTIGA DE CALSAT DE TOTES CLASES
Sabates y botines d'ivern
 Confecció esmerada pera 'ls que tenen los peus delicats.
Casa fundada l' any 1866.
PREUS FIXOS
VENTES AL CONTAT.
 PLASSA DE LA SEU Y ARCH DEL ROMEU
 TORTOSA

Lo Doctor J. Oller Rabassa, ex-alumne de 'ls professors Baguinski y Jacobson de Berlín, Lermoyez, Gougenheim y Viollet de París, ofereix al públich son

Consultori especial pera 'l tractament de las malalties de la

Gola, Nas y Orelles
 Montat ab arregle als darrers avenços moderns, en lo carrer de Trafalgar, 44, principal.

Barcelona

Disponible

Sin empleo de capital, buena ganancia diaria; se obtiene escribiendo a G. A. B.—Casella Postale, N. 19, Milán (Italia).

A. OLIVERES

MEIJE
 Ex-alumne del Hospital de Paris
 Ex-ajudan de la Clinica de malalties dels ulls del Dr. Galezowski
 CONSULTA DE 11 A 1
 Pasatge Franquet, Pral.
 TORTOSA

Espartería de
Jaume Casanova
Carré de la Sanch n.º 6 y 8.

Se acaban de rebre una gran partida de espart de tota mena (garbillo y amarat) llibans, cordas, betas d' espart restallat, cofins y estoras pera carros; tot a preus baratissims, cal no mes probaro.

Carré de la Sanch n.º 6 y 8.
Tortosa

Disponible

Drogueria, Perfumeria, Ultramarins, Comestibles y Colmado

Viuda de

F. Canivell y Sala

ANGEL, 6 Y 8
TORTOSA

Complert assortit en

Pastes pera sopa llegitimes de Mallorca.

Conserves de totes clases
 Abadeijo 1.ª coa foradada

Manteques

Formatjes

Embutits

Fiambres

Sucres

Cafés

Cacaos

Thés

Chocolates

Bombons

Galletes y biscuits

Aixarops y horchates

Articles fotogràfichs

Productes químichs

Aigües minerals

Específichs nacionals y estrangers

Colors y barnisos

Brochets y pinsells

Barnis mineral

Carburo de calci

Petróleo refinat

Esplosius, meches y perdigons

Abonos

Sofres

Sulfat de coure

Llavós

Vins de taula, generosos y champans

Licors del pays y extrangers

Libreria fundada 'l sigle XVIII

Francesch Mestre

TORTOSA

PUBLICACIONES CATALANES:

Obres de Mossen Jascinto Verdaguer
 » » » Tomás A. Rigualt
 La Santa Missa—llatí y catalá—pasta 1 peseta
 Lo catalá devot—nou devocionari—pasta 1 peseta
 Los set diumenges de San Joseph—pasta 1 peseta
 » » » » » rústica 0'50 peseta
 Doctrina cristiana—cartonet—0'50 peseta

DEPOSIT DE PAPERS, CROMOS Y ESTAMPES

Disponible

ARTHUR MESTRE

Gran surtit de Petaques, Paraygues, Pipes, Parasols, Bastons, Colls, Punys, Mitjes, Mitjons, Jugquets, Puntilles, Brodats, Perfumeria, Acordeons, Objectes pera regalos, y tota clase d' articles pera barbers.

GRAN SURTIT DE QUARTINES JAPONESES EN CARTO. E TOTES MIDES Y VENTALLS DE TOTES CLASES, CORBATES, QUINCALLA, GUANTS, etc.

Carrés d' En Carbó 11 y 13 y Pescadors 1.
TORTOSA.

sus sagradas Reliquias, para que mereciesen alcanzar su favor: y en esto se mostró muy devota, y afectada la Iglesia de Tortosa; por lo cual don Guillem, Arzobispo de Colonia, varón insigne, por ruegos del Cabildo y de los Ciudadanos de dicha Ciudad, dió á seys dias de Abril del año 1351. las cabezas de Santa Candia, y Santa Córdula, para la Catedral della: las cuales Reliquias fueron traydas con mucho veneración, donde estas Santas gloriosas hazen muchos milagros, y en particular la gloriosa Santa Candia: Y entre otras maravillas; se tiene larga experiencia, de que en tocando su sagrada cabeza, y sus medidas á los enfermos quedan libres de mal de cabeça, de garganta, y de otras enfermedades, á gloria de Dios y de su bendita Virgen. Cura tambien de lamparones, aplicando á ellos del azeite de las lámparas, para cuya causa le embian á pedir de muchas partes con mucha devoción. Son grandes los milagros que cada día se experimentan, y estan archivados en el Cabildo desta Iglesia, que sería menester un libro aparte para historiarlos. Referiré con brevedad algunos para consuelo de sus devotos.

El año 1508, llegó á la Ciudad de Tortosa Iuan de Bearn, natural del Reyno de Francia, tan mal tratado de lamparones, que tenia todo el cuello agujerado dellos, y encomendandose muy de veras á esta bendita Virgen, y ungiendose muchas vezes el cuello con el azeite de la lámpara de su Capilla, fue en breve tiempo curado.

El año 1551. Vicente Ramos, guesped del ostolet de Cataluña, cayó en una tan grave enfermedad en su propia casa, que ya le abian dado la Extremaunción, estaba desahuciado, y luchando con la muerte, encomendose á la gloriosa Santa Candia, y cobró luego salud. Cuatro meses despues tuvo su mejer enferma de un subimiento de sangre que la ahogava, de tal manera, que ya no hablaba, encomendose á Santa Candia, y luego fué libre.

Miguel Iuan Martín, hijo de Iuan Martín, estaba tan malo, que no podia andar sin muletas, ni tenía esperança de salud, estando en estos trabajos invocó con mucha devoción y lágrimas á la gloriosa Santa Candia, pidiéndole salud, la

cual le apareció en la noche, y el como de espantado quiso dar gritos, dijole la Santa que callasse, que ya era curado, y que ella era Santa Candia de Tortosa. Desapareció la Santa, despertó el hombre, y hallose curado de su enfermedad. Divulgó el milagro, dando gracias á Dios de la merced que le habia hecho por intercesión desta gloriosa Santa. Consta del dicho milagro por auto recibido por Pedro Perera, Notario del muy Reverendo Cabildo de la Catedral de Tortosa, en 18. del mes de Diciembre de 1551.

Un ciudadano de Valencia, llamado Melchior Sanfeliu hizo la relación siguiente al Canónigo Pedro Amich, administrador de Santa Candia, y á otros, que bebiendo una bebida de agua estando acalorado, luego perdió la palabra, y estubo seys años sin ella, hasta tanto que oyendo las maravillas que esta Santa hazia, se encomendó muy de veras á ella. Hizosse traer una medida desta Santa, y se la puso al cuello, y al cabo de dos dias comenzó á hablar y de allí adelante habló claro; y en hazimiento de gracias de tan señalada merced, se vino á Tortosa, y hizo una novena en la Capilla desta Santa, y le presentó una cabeça de plata. Hizo testimonio desto el Canónigo Anibal de Aidana desta santa Iglesia, que le avia visto en Valencia de la manera que el dicho ciudadano ha dicho. Como consta de todo lo dicho por el auto recibido por Pedro Perera, Escribano del Reverendo Cabildo, en 18 de Febrero de 1553.

El año 1596. Ursola Domenech de la villa de Alcanar, estando muy enferma de lamparones, invocó á la gloriosa Santa Candia, y segun dizen se ungió con el azeite de la lámpara de su Capilla, y en breve tiempo fué curada.

Esperança mujer de un tal Ortá, padecía tan grande dolor, y mal en los ojos sin poder ver, que una muchacha la llevaba por la mano por no poder dar un passo, ni caminar sin guía, y como invocasse á Santa Candia cobró la vista.

Un muchacho cayó por una escalera abajo, y recibió tan grande daño, que se le abrió la cabeça, invocó á la Santa, y fué remediado.

Bartolomé Leon, natural de la villa de la Puente de don